

Purvu biotopu valsts līmeņa aizsardzības mērķu (FRV) noteikšana: datu izvēle un eksperta apsvērumi

Biotopa kods	7150
Biotopa nosaukums	Rhynchosporion albae pioniersabiedrības uz mitras kūdras vai smiltīm
Eksperte	Anita Namatēva
Darbs pabeigts	12.03.2024.
Vispārējās piezīmes	–

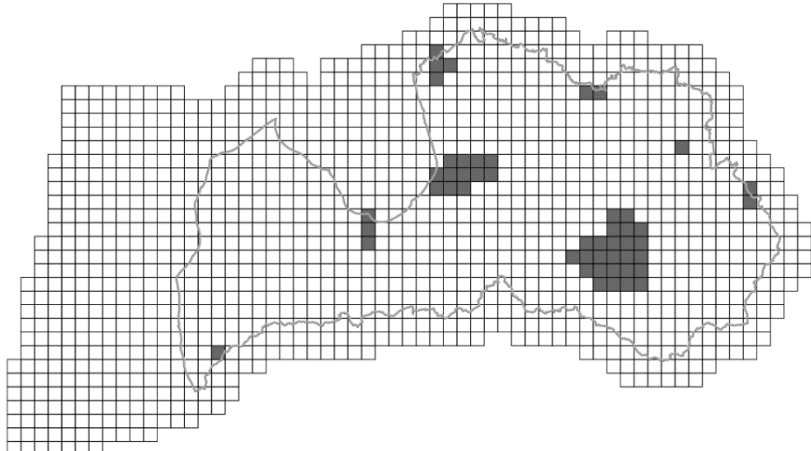
FRA noteikšanā izmantotā metode – novērtēšana laika nogrieznī

REF min, km²	<p>0,07 km²</p> <p>Nav datu par 7150 biotopa platību 1990. gadā (izvēlētajā REF periodā). Latvija nav sniegusi informāciju par 7150 biotopu pirmajā Biotopu direktīvas 17. panta ziņojumā par 2001.–2006. gadu. Pirmo reizi dati par 7150 biotopu sniegti 2007.–2012. gada ziņojumā, novērtējot tā platību valstī kā 18,70 km² (EIONET, 2023). Šo platību nav pamatoti uzskatīt par ticamu, jo tolaik nebija skaidra šī biotopa apraksta (noteikšanas metodikas), dati ir pieņēmums, balstoties tā laika zināšanās, kā arī nebija veikta valsts mēroga ES nozīmes biotopu inventarizācija. Tāpēc šeit pieņemts, ka platība ir pārspīlēti liela, un references platība aprēķināta no jauna, izmantojot “Dabas skaitīšanas” projekta biotopu inventarizācijas (2017.–2023. gads) datus no DDPS “Ozols” (4.pielikums).</p> <p>Biotops 7150 nelielās platībās sastopams pārejas un zāļu purvos, seklūdens malās ar smilšainu vai neredz kūdrainu substrātu, arī slapjos virsajos, bet lielākoties augstajos purvos, kur notiek kūdras slāņu plīšana un slīdēšanas gravitācijas spēku ietekmē. Aktīvajos purvos pēc ortofotokartēm identificēti apgabali, kuros iespējama kūdras plīšana.</p> <p>Ņemot vērā, ka kūdras slāņu plīsumu platība var būt no dažiem līdz vairākiem kvadrātmetriem un šis process ir dinamisks, precīza biotopa 7150 platība nav nosakāma ne lokāli, ne valsts mērogā.</p> <p>REF tika noteikta aprēķinu ceļā, pieņemot, ka no ortofotokartēs identificētā augstā purva apgabala, kurā notiek kūdras slāņu plīšana, 7150 biotops aizņem 1 %, izņemot aizsargājamo ainavu apvidu “Ādaži”, kur 7150 platība noteikta pieņemot, ka biotops aizņem 10 % no palu stāipēknīša <i>Lycopodiella inundata</i> atradnes laukuma.</p>
REF max, km²	<p>0,07 km²</p> <p>Pieņemts, ka platība ir vienāda ar REF min, un tā iegūta tādā pašā ceļā, kā REF min.</p>
REF vid., km²	0,07 km ²
REF periods	<p>1990. gads.</p> <p>Izvēlēts 1990. gads atbilstoši FRV metodikas (Auniņš, Opermanis, 2022) ieteikumam. 1990. gads ir laiks, kad fundamentālās ainavas izmaiņas Latvijā (mežu-lauksaimniecības zemju īpatsvara attiecība u. c.), kas notika no II pasaules kara līdz Latvijas neatkarības atgūšanai, ir nosacīti apstājušās, un šodien ne īstermiņā, ne ilgtermiņā “iepriekšējais stāvoklis” praktiski nav atgriežams. Laika posms starp izvēlēto references gadu un 2023. gadu arī aptuveni atbilst četriem Biotopu direktīvas 17. panta ziņošanas periodiem, un to var interpretēt kā ilgtermiņa tendenci.</p>
HVD min, km²	<p>0,07 km²</p> <p>Nav pamata uzskatīt, ka laikā starp 1990. un 2004. gadu Latvijā notikušas būtiskas izmaiņas aktīvu augsto purvu (7110*) platībās, līdz ar to arī 7150 platībā. Pieņemts, ka HDV = REF. Skaidrojums pie REF.</p>

HDV max, km²	0,07 km ² Pieņemts, ka platība ir vienāda ar HDV min, un tā iegūta tādā pašā ceļā kā HDV min.
HDV vid., km²	0,07 km ²
CV, km²	01.02.2024., 0,07 km ²
CO platību summa, km²	0,07 km ²
Ilgtermiņa tendence, automātiski	–
Vai paredzamas biotopa platības izmaiņas klimata pārmaiņu rezultātā?	<p>Jā.</p> <p>Biotops 7150 ir uzskatāms par dabisku procesu augstajā purvā, kas saistīts ar plīsumu veidošanos kūdras slāņos. Tāpēc šis biotops ir skatāms kompleksi kopā ar 7110*. Ņemot vērā, ka lielākās biotopa platības saistītas ar augstajiem purviem, tad visas ietekmes, kuras skar 7110*, skar arī biotopu 7150.</p> <p>Lai notiktu kūdras slāņu plīšana, ir nepieciešams augsts gruntsūdens līmenis, virsmas slīpums un virszemes ūdens notece akrotelmā. Liela nozīme ir veģetācijai (Иванов et al., 1982; Карофельд, 1986; Панов, 2005). Šādi apstākļi nodrošina grēdu (pozitīvā reljefa forma)-liekņu (negatīvā reljefa forma, kurā veidojas lāmas, slīkšņas un sekundārie ezeri) mikroreljefa veidošanos.</p> <p>Kūdras slāņa plīšana un slīdēšana lieknās sākotnēji izpaužas kā atklāti kūdras laukumi, uz kuriem var veidoties Rhynchosporion albae pioniersabiedrības, taču pie noteiktiem apstākļiem šādās kūdras slāņu plīsuma vietās var veidoties sekundārie ezeri jeb akači.</p>
Vai Latvijā ir >1% biotopa platības ES Boreālajā reģionā, t. i., Latvijai ir starptautiska atbildība attiecīgā biotopa saglabāšanā?	Nē.
Vai Latvijā biotopa platības ir fragmentētas?	<p>Nē.</p> <p>Latvijā līdz šim nav pētījumu, kas parādītu šāda rakstura pārmaiņas sugu sastāvā, tāpēc šeit pieņemts, ka fragmentācija Latvijā vismaz pašlaik būtiski nelabvēlīgi neietekmē šo biotopu un tiem raksturīgo sugu kopumu. Tiek uzskatīts, ka dabiski fragmentētās dzīvotnēs sugu izplatīšanās mehānismu un populāciju pielāgotība šādiem apstākļiem atšķiras no biotopiem, kas dabiskos apstākļos ir savienoti (Jackson, Fahrig 2013). Līdz ar to nav pierādījumu, kas liktu pamatoti uzskatīt, ka šo sugu populāciju stāvoklī izšķiroša loma būtu fragmentācijai.</p>
Vai negatīvie faktori, kas izraisīja samazināšanos, vēl darbojas?	<p>Jā.</p> <p>Apjomīgākie purvu nosusināšanas darbi Latvijā notika apmēram no 20. gs. pirmās puses līdz 20. gs. 80. gadu beigām. Lielākā daļa augsto purvu ir meliorācijas ietekmēta. Tās ietekme galvenokārt vērojama lielāko purvu perifērijās un mazākos purvos praktiski visā tā platībā, kur kūdras slānis parasti ir seklāks. Ja augstajā purvā ir nepietiekami mitruma apstākļi, kūdras slāņu plīšana var tikt traucēta. Pastāvīgi pazemināta ūdens līmeņa rezultātā biotopa 7150 veidošanās tiek negatīvi ietekmēta arī slapjos virsajos, pārejas purvos un smilšainos ezeru krastos.</p>
Vai biotopa izplatības areālam kādā no laika nogriežņiem arī bijušas negatīvas tendences?	<p>Nē.</p> <p>Datu ieguves intensitātes dēļ dati par laiku kopš 20. gs. 90. gadiem (REF periods) nav salīdzināmi, jo dati no 20. gs. 90. gadiem bija mazāk ticami nekā mūsdienās pieejamā informācija, kas saistīts galvenokārt ar datu ieguves mērogu un intensitāti. Par biotopa izplatību valstī precīzāki dati ir iegūti tikai projekta “Dabas skaitīšana” (2017.–2023. gads) rezultātā.</p>

	Ņemot vērā, ka biotopa izveidošanās notiek ilgā laikā, nav pamata uzskatīt, ka biotopa izplatība pārskata periodā (1990.–2023. gads) vai kādā no starpposmiem būtu vērā ņemami samazinājusies.
Papildjautājumu summa	40
Intervāls	—
Atbilstošs scenārijs saskaņā ar metodikas 8. att. (ilgtermiņa tendence)	<p>1. scenārijs</p> <p>1. $FRV = HDV = CV$</p> <p>REF (vēsture) HDV (2004) CV (2024) FRA (~2040)</p>
FRA	<p>0,07 km²</p> <p>FRA = CV</p>

FRR noteikšanā izmantotie apsvērumi

Vai izplatības areāla HDV ir visa Latvija?	<p>Nē.</p> <p>Biotopa areāls ir saistīts galvenokārt ar lielu aktīvu augsto purvu un virsāju izplatību un neaizņem visu valsti. Tā kā 7150 biotopa izplatība ir saistīta ar kūdras slāņu plīšanu kā aktīva augstā purva dabiskas dinamikas rādītāju, process, iespējams, izplatīts plašāk nekā to parāda pieejamie dati (DDPS “Ozols”, 2023. gads).</p> <p>1:2 300 000 7150 distribution range, gap distance 4</p>
Vai biotops aizņem visu iespējamo areālu Latvijā?	<p>Nē.</p> <p>Kūdras slāņu plīšana ir iespējama gandrīz visos aktīvos augstajos purvos, tāpēc, iespējams, 7150 biotopa areāls ir lielāks nekā parāda biotopa izplatības dati 2023. gadā.</p>
Vai biotopa areāls Latvijā ir samazinājies, un pārmaiņas nav saistītas tikai ar uzlabotām zināšanām par biotopa izplatību?	<p>Nē.</p> <p>Pašlaik ne klimata pārmaiņas, ne cilvēka saimnieciskā darbība nav samazinājušas augsto purvu un slapjo virsāju izplatības areālu.</p>

REF min, km ²	—
REF max, km ²	—
REF vid., km ²	—
REF periods	—
HDV min, km ²	—
HDV max, km ²	—
HDV vid., km ²	—
CV (pašreizējais areāls), km ²	4786 km ²
Saskaņā ar Metodikas 8. att. atbilstošs scenārijs	<p>1. scenārijs</p> <p>1. FRV = HDV = CV</p> <p>REF (vēsture) HDV (2004) CV (2024) FRR (~2040)</p>
Vai paredzamas areāla izmaiņas klimata pārmaiņu rezultātā?	—
Vai Latvijā ir >1% biotopa platības ES Boreālajā reģionā, t. i., Latvijai ir starptautiska atbildība attiecīgā biotopa saglabāšanā?	—
Vai Latvijā biotopa platības ir fragmentētas?	—
Vai negatīvie faktori, kas izraisīja samazināšanos, vēl darbojas?	—
Vai biotopa platībai kādā no laika nogriežņiem ir bijušas negatīvas tendences?	—
Papildjautājumu summa	—
Intervāls	—
FRR	<p>4786 km²</p> <p>Biotops aizņem visu iespējamo areālu Latvijā, mērķa areāls ir vienāds ar pašreizējo: FRR = CV.</p>

Literatūra un dati

- Auniņš A., Opermanis O. 2022. Vadlīnijas sistemātiskai sugu un biotopu aizsardzības mērķu noteikšanai Versija 2.0. Latvijas Universitāte, Dabas aizsardzības pārvalde. Rīga., 89, <https://latvianature.daba.gov.lv/dokumenti/vadlinijas-sistematiskai-sugu-un-biotopu-aizsardzibas-merku-noteiksanai/>
- EIONET 2023. Article 17 web tool, <https://nature-art17.eionet.europa.eu/article17/>.
- Jackson H. B., Fahrig L. 2013. Habitat loss and fragmentation. Encyclopedia of Biodiversity, Volume 4, pp. 50–58, <http://dx.doi.org/10.1016/B978-0-12-384719-5.00399-3>
- Иванов К. Е, Кузмин Г. Ф. 1982. Строение торфяной залежи под гряды – мочажинным комплексами верховых болот. *Вестник ЛГУ.*, Но.12, 70–81.
- Карофельд Э. К. 1986. Ботанический журнал. О временной динамике грядово – мочажинного комплекса на верховых болотах Эстонии, Том 71, ноябрь, Наука, Ленинградское отделение, 1535–1542.
- Панов В. В. 2005. Структурно-динамические особенности развития микрорельефа моховых болот, Болотные экосистемы севера Европы: разнообразие, динамика, углеродный баланс, ресурсы и охрана: Материалы международного симпозиума (Петрозаводск, 30 августа – 2 сентября 2005 г.). Петрозаводск: Карельский научный центр РАН, 2006., 210–255, http://elibrary.krc.karelia.ru/392/1/Boloto_06.pdf

Pielikumi

4. pielikums – aktuālās biotopa 7150 platības no DDPS “Ozols” (01.02.2024.), vektordatu slānis.